

πολιτισμός

■ Του ΧΑΡΗ ΣΤΡΑΤΙΑΔΑΚΗ*

του τόπου: Η ΙΑΕΡ και το Λαογραφικό Μουσείο δεν έβγαλαν ποτέ ανακοίνωση, ενώ ο δήμαρχος και η αντιπεριφερειάρχης, μετά από άγρια κριτική, το έπραξαν μετά από επτά ακριβώς ημέρες. Όσο για την Εκκλησία, δεν το συζητάμε, αφού μάλιστα ο αείμνηστος καθηγητής είχε ζητήσει και τάφηκε με πολιτική κηδεία. Στη μνήμη του σταματώ προσωρινά τη σειρά δημοσιευμάτων για τον άλλο σπουδαίο άνθρωπο, τον Πέτρο Θέμελη, και καταχωρώ σήμερα ένα παλιότερο κείμενό μου, που δεν το είχα περιλάβει στη στήλη, με τον τίτλο «Δυο πανεπιστημιακοί καθηγητές που λαμπρύνουν το Ρέθυμνο». Το δημοσίευμα αφορούσε και τη σύζυγο του Αλέξη Πολίτη, Αγγέλα Καστρινάκη και είχε δημοσιευτεί πριν από τέσσερα χρόνια, όταν ακόμα ο Α. Πολίτης βρισκόταν στη ζωή και σε πλήρη πνευματική εγρήγορση και δράση.

Μια τέτοια τιμητική περίπτωση είναι του ζεύγους Αλέξη Πολίτη - Αγγέλας Καστρινάκη. Ο Α. Πολίτης είναι βέρος Αθηναίος και θα μπορούσε να διδάσκει, μέχρι τη συνταξιοδότησή του στο ΕΚΠΑ. Άλλωστε από την Αθήνα είχε ξεκινήσει την καριέρα του, από το Κέντρο Νεοελληνικών Ερευνών του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών, την περίοδο 1976-1989. Θα μπορούσε επίσης να επιλέξει ένα πιο προοδευτικό πανεπιστήμιο, όπως εκείνο της Θεσσαλονίκης, στο οποίο και είχε σπουδάσει νεοελληνική φιλολογία, ή ακόμη και τη Γαλλία, στη Σορβόνη της οποίας (Université Paris IV) και είχε κάνει τις μεταπτυχιακές του σπουδές. Όμως τελικά επέλεξε το Ρέθυμνο για να ζήσει την υπόλοιπη ζωή του. Από το 1989 μέχρι και το 2012 υπηρέτησε το Τμήμα Φιλολογίας, και εξακολουθεί να το υπηρετεί, ως ομότιμος πια καθηγητής, προσφέροντας νέες μελέτες και νέα βιβλία κάθε τόσο, όπως «Η ρομαντική λογοτεχνία στο έθνος κράτος 1830-1880) και το πολύ φρέσκο (2021) «1821-1831: μαζί με την ελευθερία γεννιέται και η καινούρια λογοτεχνία», από τις Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης.

Θα πρέπει εδώ να αναφέρουμε, για όσους τυχόν δεν την ξέρουν, ότι η Αγγέλα Καστρινάκη σπούδασε νεοελληνική φιλολογία στο ΕΚΠΑ, όπου και έκανε τις μεταπτυχιακές της σπουδές. Από το 1989 υπηρετεί το Πανεπιστήμιο Ρεθύμνου, σήμερα και με την ιδιότητα του Κοσμητόρα της Φιλοσοφικής Σχολής. Η εργογραφία της είναι εξαιρετικά μεγάλη, όπως άλλωστε πρέπει να είναι καθενός και καθεμιάς ακαδημαϊκής δασκάλας. Εκείνο που την ξεχωρίζει είναι η πνευματική προσφορά και προς κύκλους εξωπανεπιστημιακούς, στην Κρήτη και στην υπόλοιπη Ελλάδα, ανατρέποντας τον κανόνα της «ακαδημαϊκής μονομέρειας». Σημειώνω ενδεικτικά διαλέξεις της στο Ηράκλειο (Βραβείο Μ. Παρλαμά, Βικελαία Βιβλιοθήκη, Κράσι, Ένωση Φιλολόγων, ΤΕΕ-TAK), στο Ρέθυμνο (Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο, Σύνδεσμος Φιλολόγων), στον Άγιο Νικόλαο (Γιορτές Λόγου και Τέχνης), στην Ιεράπετρα (Δήμος), στα Χανιά (Πνευματικό Κέντρο, Ένωση Φιλολόγων, Θέατρο Μνήμη). Δεν χρειάζεται να σημειώσω άλλες στην Αθήνα, στην Κέρκυρα, στην Κόρινθο, στην Κοζάνη, στο Βερολίνο, στο Λουξεμβούργο και αλλού.

Ναι, είναι αλήθεια ότι το Πανεπιστήμιο Κρήτης αποδείχτηκε πολύ μικρό στην περίπτωση της δολοφονίας της επιστήμονος αυτής, μη βγάζοντας ούτε ένα τυπικό ψήφισμα, αν και δραστηριοποιείται ακαδημαϊκά στον χώρο ακριβώς που η συνάδελφός του ήρθε για να συμμετάσχει σε επιστημονική συνάντηση. Πράγμα που έκαναν άλλοι φορείς, «ουδέτεροι» εκείνοι, όπως για παράδειγμα η Εκκλησία. Το γεγονός αυτό δείχνει για μια ακόμα φορά ότι πολλά από τα μέλη του απλώς δραστηριοποιούνται στην Κρήτη, όπως θα μπορούσαν να το κάνουν οπουδήποτε στον ελληνικό χώρο, χωρίς κανενός είδους σύνδεση με την τοπική κοινωνία αλλά και χωρίς να θεωρούν ότι απευθύνονται ούτε στη διεθνή ακαδημαϊκή κοινότητα. Για την ιστορία, θα πρέπει να αναφέρω ότι, πλην της Αγγέλας Καστρινάκη, στην ομάδα προετοιμασίας δέχτηκαν με προθυμία να συμμετάσχουν τρεις ακόμα ακαδημαϊκοί, που όμως αποτελούν σταγόνα εν ωκεανών...

Το Αμάρι στα καλύτερά του

Αν κάτι ξεχωρίζει το Αμάρι από την υπόλοιπη ύπαιθρο του Ρεθύμνου είναι η φύση του και τα σωζόμενα βυζαντινοενετικά μνημεία. Είχαμε τη χαρά να οδοιπορήσουμε στις περιοχές των χωριών Βολιώνες, Παντάνασσα και Πατοός την περασμένη Κυριακή με τον Κώστα Ράλλη και τον Κωστή Σαββάκη, στα πλαίσια της εκδρομής που διοργανώνουμε την Κυριακή 27 Απριλίου, με τη βοήθεια των εκεί πολιτιστικών συλλόγων, και για την οποία θα μάθετε λεπτομέρειες όταν θα πλησιάζει η ημέρα. Στην εκδρομή αυτή θα είναι άλλωστε αφιερωμένες οι επόμενες «Αναδιφήσεις». Αν λοιπόν θέλετε να απολαύσετε μια ατόφια κρητική φύση, με γιγαντιαίες βελανιδιές, πλατάνια, αζιλακες (αριές) αλλά και πλήθος θαμνών και χόρτων (ο τόπος εκεί είναι η πατρίδα της αβρονιας-Tamus communis) και τον σπαργιού-Asparagus officinalis), αν δεν έχετε δει από κοντά την ποικιλία των απολιθωμάτων του, αν θέλετε να γνωρίσετε σπουδαία βυζαντινά μνημεία (με κορυφαίο το μικρομοναστήρι στο Βένι) και αν δεν γνωρίζετε πολλά για την ιδιαιτερότητα κατοίκησης του τόπου επί οθωμανικής κατοχής, ελάτε μαζί μας και δεν θα το μετανιώσετε!

Αναδιφώντας το χθες (360)

Αλέξης Πολίτης (1945-2025): In memoriam

με τη μεγάλη ακαδημαϊκή κοινότητα, τις βιβλιοθήκες, τα ερευνητικά κέντρα κ.λπ. Το φαινόμενο των εβδομαδιαίων ή δεκαπενθήμερων «πανεπιστημιακών» συναντήσεων στο «Αρκάδι και στο «Πρέβελη» παλιότερα και στα αεροδρόμια «Δασκαλογιάννης» και «Καζαντζάκης» αργότερα μέχρι και σήμερα, που οι αεροπορικές πτήσεις έγιναν φτηνές, ήταν και είναι ο κανόνας για σημαντικό μέρος του καθηγητικού προσωπικού των σχολών του Ρεθύμνου. Αρκετοί είναι κι εκείνοι που διαμένουν στο Ηράκλειο και στα Χανιά.

«Δεν είναι πολλοί οι καθηγητές που επέλεξαν, πέραν της εκλογής τους στο Πανεπιστήμιο Κρήτης, παράλληλα και τη παραμονή τους στο νησί μας και μάλιστα σε μια μικρή πόλη, όπως το Ρέθυμνο. Όταν μάλιστα είχαν και άλλες επιλογές για εκλογή ή μετακίνηση σε άλλο Πανεπιστήμιο, πιο κοντά στο κέντρο, την Αθήνα,

Ηρακλειώτες να επιλέγουν να διαμένουν στον τόπο τους και οι Χανιώτες στον δικό τους, με ό,τι αυτό συνεπάγεται στη δημιουργία και συντήρηση ακαδημαϊκής ζωής. Δεν είναι κατηγορία αυτή, άλλωστε είναι παραπάνω από ανθρώπινο ο καθένας να θέλει να διαμένει στον τόπο του, όσο μακριά ή κοντά κι αν είναι αυτός. Από την άλλη πλευρά, δεν μπορώ παρά να εξάρω τις αντίθετες περιπτώσεις, εκείνων δηλαδή που περιφρόνησαν τα συμφέροντά τους, ακαδημαϊκά, οικογενειακά, οικονομικά κ.λπ. και ζωντανεύουν την ακαδημαϊκή κοινότητα αλλά και το καθαυτό φτωχό μας Ρεθυμνάκι.

Τα παραπάνω ισχύουν ακόμα περισσότερο για καθηγητές που δεν έλκουν την καταγωγή τους από την Κρήτη ή απλά από το Ρέθυμνο. Γιατί στη δεύτερη αυτή περίπτωση, ο κανόνας και πάλι είναι οι

Γιάννη Πατιομύτογλου και τον Μιχάλη Τζεκάκη τη συνηγορία φορέων του Ρεθύμνου, για να θέσουμε υπό την αιγίδα τους τον τιμητικό τόμο «Αντιδώρημα στον Γιώργο Π. Εκκεκάκη», άλλοι την προσέφεραν (π.χ. Δήμος Ρεθύμνης) και άλλοι το απέφυγαν (π.χ. Εκκλησία). Το γεγονός αυτό, εκτός από το ότι μας απογοήτευσε προς στιγμήν, μας έκανε να αναζητήσουμε έναν πανεπιστημιακό καθηγητή κύρους για να υποστηρίξει τον τόμο στο πρώτο του μέρος, αφού μάλιστα ούτε το Πανεπιστήμιο ως τέτοιο θα το έπραττε, όσο κρατούσε η δικαστική περιπέτεια του αείμνηστου Ρεθεμνιώτη. Ο Αλέξης Πολίτης όχι μόνο συναίνεσε αλλά και ανταποκρίθηκε σχεδόν ακαριαία. Το ίδιο συνέβη και όταν του ζητήσαμε εκ μέρους του Λαογραφικού Μουσείου να δώσει μια διάλεξη με θέμα το 1821. Μου απάντησε αυτοστιγμεί ότι θα μπορούσε να μιλήσει για τους Φαναριώτες, τους οποίους θεωρεί ως παρεξηγημένους από την εθνική μας ιστοριογραφία. Ένα θέμα επιπέδου μεν αλλά που ελάχιστα θα συνάρπαζε τους Ρεθεμνιώτες για να πειστούν να προσέλθουν.

Οποτεδήποτε η πόλη του Ρεθύμνου του ζήτησε κάτι, ανταποκρίθηκε με ταχύτητα και επάρκεια μεγαλύτερη της ζητούμενης. Αναφέρω δύο ατομικά μου παραδείγματα. Όταν το 2013 χρειαστήκαμε, με τον Στέργιο Μανουρά, την Ασπασία Παπαδάκη, τον

Ανέφερα όλα τα παραπάνω εισαγωγικά για να εξάρω όχι τον Αλέξη Πολίτη, που δεν έχει ανάγκη επαίνων, και μάλιστα από εμένα, αλλά για κάτι άλλο: Για να εξάρω την υπευθυνότητα και την ευθύτητα της Αγγέλας Καστρινάκη, συζύγου του, τα τελευταία ιδιαίτερα χρόνια, που διατελεί Κοσμητόρας της Φιλοσοφικής Σχολής. Γιατί θέλει δυνατά κότσια, την ώρα που δίνει πτυχία στους φοιτητές σου, που οι γονείς κι οι φίλοι τους ετοιμάζονται για κραυγές ουρανομήκει, που όλοι τους περιμένουν «μπράβο» και «ζήτω», εσύ να τους μιλάς για θέματα δυσάρεστα. Ήταν το 2019 που τους επέστησε την προσοχή στην ανατροφή και διαπαιδαγώγηση των νέων γενιών, με την τότε πρόσφατη και απεχθή δολοφονία της βιολόγου Σούζαν Ίτον στο Κολυμπάρι, με ερωτήματα όπως τα παρακάτω: «Πώς θα αναθρέψετε τα παιδιά σας; Τι αξίες θα διαδώσετε στο σχολείο όπου θα διδάξετε, στο φροντιστήριο όπου θα διδάξετε, στην οποία δουλειά θα κάνετε; Όχι, δεν αναθρέψουμε «αντράκια», παρά ανθρώπους που σέβονται τη ζωή και την αξιοπρέπεια της άλλης ανθρώπινης ύπαρξης, που τηρούν τους νόμους του κράτους, που δείχνουν με λόγια και έργα την αλληλεγγύη τους, που βοηθούν τους πιο αδύναμους, που σέβονται τη διαφορετικότητα στις ανθρώπινες επιλογές. Δεν αναθρέψουμε ούτε «γυναικες», παρά ανθρώπινα όντα ικανά να βιώσουν την ισότητα τους και να συμβάλλουν επίσης με λόγια και έργα στις καλύτερες δυνατές ανθρώπινες και κοινωνικές σχέσεις».

γείτο ότι ονομάζουμε σήμερα «ανοσία της αγέλης». Αυτό που σας λέω δεν συνιστά «τρομοκρανεία», το δέχονται όλες οι ιστορικές μελέτες των πανδημιών της χολέρας ή της πανώλης. Οι άνθρωποι τότε έπαιρναν τα βουνά, προσπαθούσαν να απομονωθούν, σε καλύβια ή σε πύργους, να απομακρυνθούν από τις μολυσμένες κοινότητες. Κάποιοι τα κατάφεραν, οι περισσότεροι πέθαιναν αβρόηθτοι μαρτυρώντας. Τώρα ζούμε μια πολύ ήπια εκδοχή πανδημίας. Μας κακοφαίνεται η απομόνωση, η κλεισούρα, η μάσκα, λέμε πως δεν αντέχουμε άλλο, θεωρούμε πως καταπατώνται οι στοιχειώδεις ελευθερίες μας - έχουμε την πολυτέλεια να το λέμε. Γιατί ζούμε αυτή την ήπια εκδοχή; Απλούστατα επειδή η ιατρική έχει κάνει άλματα όσον αφορά τα φάρμακα και φυσικά τα εμβόλια...».

Προ ημερών η ομιλία της στους απόφοιτους της Φιλοσοφικής Σχολής είχε ως βασικό θέμα την ανάπτυξη στάσης υπευθυνότητας και την αναγκαιότητα του εμβολιασμού. Τους μίλησε σαν επιστήμονας που είναι και από ιστορική πλευρά: «Είμαστε στην αρχή ενός τέταρτου κύματος της πανδημίας που μας βασανίζει εδώ και 1,5 χρόνο... Τα παλιά χρόνια, υπήρχε ένας τρόπος να ξεπεραστεί η πανδημία: Να νοσήσει το 70% του πληθυσμού. Να νοσήσει και να πεθάνει. Έτσι δημιουργή

το έχει να κάνει με το ότι με συμπεριέλαβε, μετά από ένα σχετικό άρθρο μου, στην ομάδα προετοιμασίας εκδήλωσης από τη Φιλοσοφική Σχολή μιας επιστημονικής εκδήλωσης μνήμης για την αδικωμένη Σούζαν Ίτον. Η εκδήλωση δεν πραγματοποιήθηκε ούτε πέρυσι, στην επέτειο του ενός χρόνου, αλλά ούτε κι εφέτος, εξαιτίας και πάλι των περιοριστικών μέτρων της πανδημίας (δυστυχώς δεν πραγματοποιήθηκε ποτέ).

Ανέφερε κι ένα συγκλονιστικό περιστατικό: «Δεν θα ξεχάσω ποτέ μια τραγική ιστορία στην Ιταλία. Ένας καθολικός ιερωμένος που νόσησε, νομίζω ήταν γύρω στα 75, παραχώρησε τον αναπνευστήρα που ίσως τον έσωζε σε κάποιον νεότερο. Αιώνια η μνήμη αυτού που έδειξε μια τέτοια υπαγόρευση, που θυσιάστηκε για τον πλησίον του...». Να, δεν δίστασε ούτε και σε μια τέτοια στιγμή άφρατης χαράς να επικαλεστεί αισθητά δυνάμεις για να ενσταλάξει στους φοιτητές της την υπευθυνότητα. Θα κλείσω με κάτι ατομικό και με μια πρόταση. Το πρώ-

Έφυγε κι ο Παντελής

Έφυγε προχτές ένας Ρεθεμνιώτης που σηματοδοτήσε τους νέους των δεκαετιών του 1950 και του 1960. Ήταν ένας από τους ελάχιστους συμπολίτες που ακουγόταν με το μικρό του όνομα: Παντελής. Κανένας άλλος μ' αυτό το βαπτιστικό όνομα δεν έτρεφε ελπίδες ότι θα τύγχανε της ίδιας τιμής. Ο Παντελής Μυλωνάς, ο αεικίνητος φωτογράφος της πόλης και των χωριών του Ρεθύμνου, είχε την τύχη να ζήσει εννιά γεμάτες δεκαετίες, κυκλοφορώντας μέχρι πρότινος ανάμεσα μας, πάντα πρόσχαρος, πάντα με το χαμόγελο και την καλή κουβέντα στο στόμα. Ευτυχώς πρόλαβαν ο Μάνος Γοργοράπτης και ο Γιάννης Ηλιάκης να του κάνουν δυο εξαιρετικές αναφορές, εν όσω βρισκόταν ακόμα στη ζωή και σε πλήρη πνευματική διαύγεια. Η ανάμνησή του σ' εμάς τους νεολαίους των '60ς θα είναι ταυτισμένη μ' αυτά τα χαρακτηριστικά του καθώς και με τη χαρά που μας έδινε όταν μας επέτρεπε ν' ανέβουμε στη μοτοσυκλέτα του, προκειμένου να μας απαθανατίσει (φωτογραφία αρχείου Κώστα Δασκαλάκη).

Ευχές για μια λαμπρή

Λαμπρή, χωρίς εκατόμβες

ζώων και ανασκολοπισμούς

Όπως και τα προηγούμενα χρόνια, εύχομαι στους αναγνώστες της στήλης να έχουν, όχι ένα «καλό Πάσχα» (πέ-ρασμα στα εβραϊκά), αλλά μια λαμπρή Λαμπρή (με την κυριολεκτική σημασία του όρου στα ελληνικά). Επιπρόσθετα εύχομαι η λαμπρή αυτή ημέρα, που την λαμπρύνει ακόμα περισσότερο η άνοιξη, να είναι αναίμακτη ή τουλάχιστον χωρίς εκατόμβες αμνοερίφων, ανασκολοπισμούς, σουβλες και σε παραπομαρτούντα. Λαμπρή κι αναίμακτη Λαμπρή, λοιπόν!

* Ο Χάρης Στρατιάδακης είναι Δρ. Παιδαγωγικής-Ιστορικός Ερευνητής-Συγγραφέας, strharis@yahoo.gr, 2831055031